

DORJANA KLOSI

**KUNDRIME LEKSIKO-SEMANTIKE NË ZHARGONIN
STUDENTOR NË UNIVERSITETIN E VLORËS**

Abstrakt

Zhargonet e studentëve kanë rëndësinë e tyre sepse përbëjnë një pjesë të gjuhës. Të rinjtë e universiteteve kanë pasur dhe kanë disa tipare ligjërimore të tyre, që janë emërtuar si një lloj i veçantë i të folurit apo si “*zhargoni studentor*”. Ky lloj të foluri synon të krijojë një “kod” të posaçëm shprehjeje midis anëtarëve të rrethit shoqëror, kryesisht (apo vetëm) studentor. Vlen për t’u theksuar fakti se pasi studentët përfundojnë studimet e larta dhe shkëpusin lidhjet me shoqërinë e universitetit, ata i mënjanojnë fjalët dhe shprehjet tipike që përdornin më parë.

Punimi bën një përpjekje për të trajtuar e interpretuar, veçoritë e këtij “kodi ligjërimor” të të rinjve universitarë. Diferencat e sjelljes gjuhësore të studentëve në lidhje me leksikun specifik, kuptimet diferenciale të thënieve, shoqëruar nga analiza e proceseve fjalëformuese të cilave u nënshtrohen fjalët e shprehjet e përdorura prej të studentëve, janë drejtimet kryesore ku mbështetet studimi.

Pjesa më e madhe e gjendjeve të ndryshme gjuhësore është mbledhur nëpërmjet anketimeve me pyetësor apo atë spontan. Në studim morën pjesë 290 studentë të degëve të ndryshme studimi.

Fjalët kyçe: ligjërim studentor; kundrime leksiko-semantike; analizë; fjalëformim.

HYRJE

Studentët përdorin terma të shumtë e të larmishëm në të folurin e përditshëm, gjatë orëve të mësimi, por edhe jashtë auditorit. Kjo larmishmëri fjalësh përdoret për të shprehur mendime të ndryshme apo për të përshkruar e interpretuar ngjarje e situata në të cilat ata marrin pjesë. Pikërisht në këto situata, që klasifikohen në këtë punim, studentët e degëve të ndryshme përdorin leksik dhe stil të ngjashëm të të shprehurit dhe të komunikuarit, përsa u përket: termave dhe ngjyimeve të tyre në biseda rreth mësimi, në mënyrën e të komunikuarit gjatë orës së mësimi e jashtë saj për të treguar eksperiencat e përditshme.

Zhargoni studentor vlonjat

Në sociolinguistikën evropiane e më gjerë janë realizuar një sërë studimesh kushtuar zhargoneve të studentëve, ku mund të përmenden:

studimet e Teresa e William Labov *Social and language boundaries among adolescents*, 1992 etj. Ndërsa në sociolinguistikën shqiptare janë të pakta punimet e gjuhëtarëve tanë në këtë drejtim, megjithatë, mund të përmendim kontributin e vyer të Prof. Gj. Shkurtajt *Në gjurmët e zhargonit studentor*, 2004.

Zhargonet e studentëve kanë rëndësinë e tyre sepse përbëjnë një pjesë të gjuhës. Sipas prof. Shkurtajt (2004:213), të rinjtë e universiteteve kanë pasur dhe kanë disa tipare ligjërimore të tyre, që janë emërtuar si një lloj i veçantë i të folurit apo si “zhargoni¹ studentor”. Ky lloj të foluri synon të krijojë një “kod” të posaçëm shprehjeje midis anëtarëve të rrethit studentor. Vlen për t’u theksuar se pasi studentët përfundojnë studimet e larta dhe shkëpusin lidhjet me shoqërinë e universitetit, ata i mënjanojnë fjalët dhe shprehjet tipike që përdornin më parë².

Pra, është në përdorim një ligjërim që e siguron komunikimin e drejtpërdrejtë gjatë bisedave të ndryshme, i cili më së shumti karakterizohet nga tiparet e ligjërimin bisedor, por nuk janë të pakta rastet ku biseda mbizotërohet edhe nga tipare të ligjërimin të lirë apo të shkujdesur.

Sipas prof. Lloshit³: “*Bashkëbiseduesit mbështeten në mjedisin përreth, në situatën e krijuar dhe në përvojën e përbashkët.*” Përveç tipareve gjuhësore, zhargoni studentor plotësohet edhe me mjete ndihmëse të komunikimit, siç janë elementët paragjuhësorë, si: gjestet, mimika, intonacioni, toni i zërit, etj.

Më poshtë paraqiten disa vëzhgime rreth ligjërimin studentor, duke paraqitur disa tipare të përgjithshme të “zhargonit studentor”:

A. Një pjesë mjaft e madhe e zhargonit studentor përbëhet nga metaforat e perifrizat e figurshme për **profesorët**, duke nisur me shkurtimin prof “profesor”. Në këtë çështje të parë vihet re se ligjërimet e studentët e universitetit të Vlorës dhe të Tiranës kanë të përbashkët nofkat, etiketimet për tiparet fizike e cilësitë morale të pedagogëve⁴.

Duke vazhduar me **nofkat** e shumta për ta duke u bazuar **në lëndët** që ata japin mësim, si p.sh.: Zoti Mesjeta apo historiani (pedagogu i historisë); erdhi vdekja (pedagogu i bio-etikës); doktor Adhamudhi (pedagogu i histori-mjekësisë); anatomistja (pedagogia e biologjisë).

Të shumta janë edhe “poezitë e shkurtra” që përdoren me humor apo ironi për pedagogët duke i ngjitur atyre tipare të lëndëve që japin mësim

¹ Etimologjia: fjala zhargon rrjedh prej gjuhës frënge që do të thotë edhe të folur popullor. Kjo fjalë daton nga shek. XI. Është një gjuhë jo intelektuale, e çuditshme ose edhe gjuhë apo dialekt barbar, hibrid, dialekt i thjeshtësuar në fjalor e gramatikë dhe i përdorur për komunikim në mes njerëzve të ndryshëm.

² Gj. Shkurtajt, *Etnografia e të folurit të shqipes*, SHBLU, Tiranë, 2005, f. 211.

³ Xh. Lloshi, *Stilistika e gjuhës shqipe dhe pragmatika*, SHBLU, Tiranë, 2001, f. 160-161.

⁴ Gj. Shkurtajt, *Etnografia e të folurit të shqipes*, SHBLU, Tiranë, 2005, f. 212-213.

gërshetuar me tiparet fizike apo të aftësive profesionale. Një grup studentësh të degës Parashkollorit, viti i parë i studimit, moshë 20-26 vjeç, shprehen kështu:

Lënda Gjuhë: “Si ajo nuk ka në botë, / Gjuhë flet e gjuhë thotë, / Standarden e qan me lot, / Një fjali s’e ngatërron dot.”

Lënda Matematik: “Profesor Matematika, një, e dy, e tri, / Djalë i bukur, djalë i ri, / Orën e mësimi, / E bën lëmsh e li”.

✚ Të shumta janë edhe **shprehjet ironizuese për pedagogët e ndryshëm**, si p.sh.: Është bërë pishman që ka lerë (kur pedagogu flet ngadalë, me përtesë); erdhi ajo që ha gazeta ose papagalli (flet shumë); tani do dëgjojmë RD apo na i tharoi trutë me zorr (kur pedagogu fillon e bëhet i mërzitshëm me ato që thotë); më në fund mësoi edhe Shimpazeja të flasë (jo fort e bukur si paraqitje dhe e pakuptueshme kur flet);

Tiparet fizike, janë një element tjetër karakterizues i zhargonit studentor vlonjat si p.sh.: vipja (pedagoge që vishet bukur), vishet si nuse fshati (vishet keq, pedagogia e italishtes), ose sportisti (për një pedagog që nuk vishet në mënyrë formale); konti apo Bred Pitt-i (për dikë që vishet gjithmonë shik dhe në mënyrë elegante)

✚ **Mosha**, është një tjetër kategori që studentët kanë krijuar shprehje apo etiketime humoristike ose ironizuese. Kategoria e moshës ndahet në dy drejtime: pedagogë me moshë të madhe dhe pedagogët e rinj, si p.sh.: babagyshi, gjyshi, plaku i moçëm, ka një moshë me gjyshin tim, pensionisti, dinozauri i fundit i mbijetuar.

✚ Nuk mungojnë edhe nofkëzimet mbi bazën e **cilësive apo hamendjeve morale të pedagogëve**, dhe **natyrës së pedagogëve**, si p. sh., ky rri siku i ke ngrënë bukën, kur pedagogu është natyrë e qetë; të bën me dhimbje kokë, në rastet kur pedagogët bëjnë shumë pyetje në orën e mësimi; mendjemadh, gjarpër, trendy, vajti pesëdhjetë vjeç por prapëprapë natyrë xhovanile ngeli, për dikë që është në moshë të madhe dhe paraqet sjellje të një moshe më të re.

✚ Pjesë identifikuese e fjalorit të studentëve që përdoren për identifikimin e pedagogëve janë edhe:

- **shprehjet që disa pedagogë përdorin në momente apo situata të ndryshme informale**, si p.sh.: do kalosh kur të hipi gomari në majë të fikut, kur të bëjë kaposhi vezë, në 36 Gusht (vetëm në këto raste do të merrni notë kaluese).

- **mënyra e të folurit** që karakterizon pedagogë të ndryshëm brenda dhe jashtë orës së mësimi. Pulë e ngordhur, kasetë e vjetër kur pedagogu/ja flet ngadalë; makinë e prishur, papagall apo bilbil për dikë që flet shpejt ose vetëm flet dhe nuk bën dialog me studentët.

B. Një “arsenal” i tërë **nofkash** dhe shkurtimeve **ironizuese** përdoren nga studentët **për lëndët** e ndryshme që zhvillojnë në **fakultetet përkatëse**, si:

psikopati për lëndën e psikologjisë apo filozofisë; kozmatologji për lëndën e biologjisë, qorrat për lëndën e matematikës, english ose anglofon apo angleze, për gjuhën e huaj, tralalaja për lëndë që konsiderohen të lehta, sidomos të profilit shoqëror; shkenca për degën e matematikës; të drejtat e kafshëve për lëndën “Të drejtat e njeriut”.

C. Gjithashtu, zhargoni studentor mbizotërohet nga metaforat dhe **etiketimet** që ata i bëjnë njëri-tjetrit **në bazë të degës së studimit**, si p.sh.:

Tabela 1

Dega e studimit	Etiketime pozitive.	Etiketime negative.
Gjuhët e huaja	përkthyesit, zysha, evropianët, anglezët	ekstra-komunitarët, ja dhe anglishtja e avancuar, pipin, integrimi europian, jashtëtokësorët,
Infermeri	Infermierët e ardhshëm, Doktorët, bisturia,	Doktor Gjelpëra, mama mia, dolën këta të bisturisë, alinët, gjoja mjekët, infermierët e vdekjes
Biologji	biologët	mikroskopistat, domatelog, doli shkenca e tokës dhe e njeriut

D. Të shumta janë edhe shprehjet që përmbajnë terma specifike të profileve të ndryshme të studimit, si p.sh.:

✚ Terma gjuhësor e letrarë: kontekst, koncept, tip Homerik (për dikë që i pëlqen poezitë ose krijon poezi), je si pikëpyetje (jo e bukur), bën si Naimi apo Naimi i dytë, Sheksipiri i dashuruar (kur përdorin fjalë dashurie), sot i rezauroam të gjitha (nuk kemi më për çfarë të flasim).

✚ Terma të fushës së matematikës: si ekuacion, kur i referohet në femre të bredhur; është në fuqi të dytë, për vajzat ose djemtë që janë në një lidhje dashurie;

✚ Terma të mekanikës: e ke kokën si **çelës anglez**; shtylla elektrike (kur dikush është i gjatë); erdhi fytyrë salduari (fytyrë me akne); i ka këmbët si shkopinj xhezi (këmbë të gjata dhe të holla);

✚ Terma të fushës së informatikës: na iku pini; je full me kuptimin e kundërt që nuk di gjë nga mësimet; i është djegur ram-i ose i është bëri truri “shut down”, kur nuk kupton diçka;

✚ Terma të gjuhëve të huaja: nuk kam mësuar fare, jam out;

✚ Terma të pedagogjisë dhe lëndëve që zhvillohen aty: ke handikap në tru (nuk je mirë); psikopatologji; je zburuar nga Arti i së bukurës (lënda e vizatimit);

✚ Termat të fushës së juridikut: ligjet e një prokurori;

✚ Terma të degës së infermierisë: vitaminat (vajzat e bukura)

E. Po ashtu, në mënyrë figurative studentët shprehen edhe **për mësimet, notat dhe provimet**, etj., si p.sh.:

✚ Fjalë dhe shprehje për mësimet: po ky leksioni kinez që nuk mësohej fare...(leksion i vështirë për t'u kuptuar); na janë bërë këto mësimet si burri i nënës; mësim dhe vetëm mësim (për të shprehur lodhjen nga mësimet).

✚ Fjalë dhe shprehje për notat:

Nota 4 (katër): zero me kapele, morra katër këmbët e pulës/dhisë.

Nota 5 (pesë): e more një yll sot, pesë me mik ose pak e saktë.

Nota 8 (tetë): me shaka i thërrasin teta-teta-teta, nënta e dhjeta marrim në shkollë;

Nota 9 (nëntë) dhe 10 (dhjetë): nëntë me kokë lartë; dhjeta as nuk ëndërrohet; dhjetë me yll.

✚ Fjalë dhe shprehje për provimet:

- Fillimi i sezonit të provimeve: tani është koha për botën tjetër, erdhën sërisht prapë mandatat/ të flamosurat.

- Shkalla e vështirësisë së provimit: provim **bomb**, e kishte bërë helm provimin, siç është vet (shumë i vështirë); provim **pënd** i lehtë (tepër i lehtë).

F. Të shumta janë edhe **termat paragjykes për studentët e vitit të parë**, pavarësisht profilit të studimit, si p.sh.:

✚ Terma etiketues për humor: buzëqumshti; fillestar; viparista; ushtar fruthi; minorenët; kalamanj, të vegjlit-pikolinot (nga italishtja: të vegjël).

✚ Shprehje ofenduese: e vogël është, do mësojë; u bë kjo vitparistja; këta të vitit të parë janë llahtar; erdhën këta të vegjlit dhe hapën sytë.

G. Në ligjërimin studentor shpesh përdoren edhe fjalë e shprehje me ngjyrim negativ për **studentët konviktore**, si p.sh.:

✚ Për vajzat konvikto:

- Fjalë etiketues: bredharake, pularia, shushkë, të shëmtuarat, katundaret, piset, kokëpalarat; pabukse, “shenjëtoret”, “të ndershtet”..

- Togfjalësha dhe shprehje ironizuese: kokë palara, pulat e patosit, Fështi në festë (fshati në festë).

✚ Për djemtë konvikto:

- Terma etiketues: fshatarë, katunarë; lumadhi, ordiner, pabuksat, barkëtharët, jabanxhi, barbona, emigrantë.

- Togfjalësha dhe shprehje ofenduese duke iu referuar pamundësisë së kushteve kur nuk kanë një higjienë personale, si p.sh.: erdhi ky **këllira** ose nuk e merr përsipër as lavazhua (tepër i pistë); ndiz **aspiratorin** (kur vjen era djersë); ka **traktora** në kokë (ka parazitë); u ha drekën bota.

Përveç fjalëve dhe shprehjeve të përcaktuara sipas gjinisë, në zhargonin studentor qarkullojnë edhe mjaft etiketime ironizuese ose duke nënkuptuar mendimin e kundërt, për konviktin, si p.sh.: hotelet luksoze me kushte very meravigliose, hotel me pesë yje.

H. Në ligjërimin studentor shpesh përdoren edhe **figura letrare** e ndryshme kuptimore **të çuditshme**, si p.sh.: toponimet për të shprehur ndonjë

gjendje të caktuar në formë eufemistike kështu, fjalia “më ka ardhur tezja nga Vithkuqi” është shprehja e përdorur nga studentët e universitetit të Tiranës⁵, gjithashtu edhe të universitetit të Vlorës që shpreh kuptimin “më kanë ardhur menstruacionet”; do të çojë në Babicë me kuptimin “do të rrah për vdekje”.

L. Një element i rëndësishëm i zhargonit të studentëve në Universitetin e Vlorës është edhe përdorimi i disa **metaforave karakterizuese përshkruese të tipareve fizike, karakterit, sjelljes**:

✚ për humor:

- për vajzat, si: Milingona, miza, zogu, arushe, lepurushe, Sorrë, laraskë, Yll-o, zonjushë.
- për djemtë, si: arush polar, Rrusha, akullore, çokollatë, Fenomeni, king, student i dashur.

✚ Për të ofenduar (duke iu referuar paraqitjes së jashtme), si: xhuxhi kur dikush është i shkurtër, anemikja apo ti moj vajzë sikur ha miza përdoret për vajzat studente që janë shumë të dobëta, kafsha ose egërsira i referohet vajzës ose djalit student që ka sjellje të ashpër.

M. Shumë të përdorshme në ligjërimin studentor janë **shtrembërimet e fjalëve** apo përmbyjsja e tyre si p.sh.: tha po bën ose aç nëb për “çfarë po bën?”; stikokalops në vend të “stilolaps”; shel për “lesh”; fjalë **banane** për “fjalë **banale**”; **nacu** në vend të “**çuna**”; OK, kim në zhlop (kur studentët thonë i do të ikim në plazh); makarunde (makarona).

N. Shpesh në ligjërimin studentor përdoren **shkurtime e fjalëve apo shprehjeve të gjata**, ku shquajmë sidomos:

✚ Dukuri që i përket gjuhës së folur, gjatë bisedave të interlokutorëve që kanë familjaritet me njëri-tjetrin, si p.sh.: Çpb (çfarë po bën?); Flm (faleminderit!); mngj (mirëmëngjes); do vemi në shk (shkollë); cel (celular); nr (numër).

O. Nga studimet etnolinguistike dhe sociolinguistike të hulumtuesve të huaj e vendas, është vërtetuar se shumë bashkësi gjuhësore përdorin një ose më shumë varietete gjuhësore, të cilat kanë një numër të kufizuar përdoruesish dhe karakter mjaft artificial.⁶ Këto të folme të fshehta shërbejnë për të komunikuar, porse në të njëjtën kohë përjashtojnë nga komunikimi ata që janë jashtë grupit përkatës. Në këtë mënyrë funksioni social i komunikimit realizohet i plotë, duke e forcuar kuptimin e identifikimit të atyre që janë brenda grupit.⁷

Më poshtë paraqiten më të detajuara tiparet e formimit të gjuhës së fshehtë të studentëve:

⁵ Gj. Shkurtaj, *Etnografi e të folurit të shqipes*. SHBLU, Tiranë, 2004, f. 211.

⁶ G. R. Cardona, *Introduzione al' etnolinguistica*, Societa editrice il Mulino, Milano, 1976, f. 92.

⁷ Shih: Po aty, f. 92.

✚ Në këtë kategori përfshihen edhe e **folura mbrapsht**, me qëllim që të mos kuptohet se çfarë është duke u thënë ose për efekt humori, si p.sh.: neqi për “qeni”; rutulf për “flutur”; mak misëm (kam mësim); ad jiv rëp ëjn ra (do vij për një orë).

✚ Një lloj i zhargonit të studentëve është edhe i “**foluri me f, ëu ose xi**”, që përftohet duke e ndarë fjalën në rrokje dhe pas secilës rrokje futet një **f** + rrokjet e secilës fjalë, ndërsa mbaresat-ëu/xi ndjekin këtë rregull: rrokje e fundit +**ëu/xi**, p.sh.,

- “të folurit me **f**”, shprehjet: “mësuesja jonë është shumë e mirë” në të folur thuhet “mëfësufuefësëfëjafa jofënofëëfështëfë shufëmëfë efëmfëfëfëfë”.

- “të folurit me **ëu**”, shprehjet ose fjalitë: “Çfarë po bën?” në të folur thuhet “ça po bëu?”; “unë rri këtu” shprehet “unë riëu ktuëu”.

- “të folurit me **xi**”, fjalja “mirë jeni ju?” në të folur paraqitet “mirxi jenxi junxi?”; mirënx; faleminderxit.

- “të folurit me **g**”, fjalët ose shprehjet çunat, iku fare ky, mos fol kot u vendoset bashkëtingëllorja **g** në mes të zanoreve dhe në të folurin e lirë shprehen kështu: çugunagët, igukugu fagare kygu, mogos fogol kogotos; ça po begën për çfarë po bën.

P. Por, **shdërrimi kryesor i të folmeve të fshehta ndodh në fushën e leksikut dhe aty pjesa më interesante u përket shdërrimeve semantike.**⁸

Të tilla janë: TKJ, shprehje e përdorur midis vajzave dhe djemve, anëtarë të grupit, me kuptimin “të kam jetë (të dua shumë)”; J.SH.B, me kuptimin “je shumë e bukur”; TKSHXH, është shprehja e cila “përkthehet” në “Tarzani kalon shumë xhungla”, shprehje tjetër kjo që në vetvete mbart tjetër kuptim: djallë që ka shumë të dashura.

✚ Në gjuhët e fshehta të studentëve vihen re **kalimet semantike mbi bazën e metaforës**, p.sh. për *kokën* përdoret *kungulli* dhe kjo bën që shprehja të ketë të njëjtën formë si në gjuhën e zakonshme. *S’të pret kungulli mirë* (nuk kupton).

✚ Në raste të ndryshme, vihet re përdorimi i dendur i antonimisë (d.m.th. zëvendësimi i fjalës me të kundërtën ose antonimin e saj). Kjo ndeshet më së shumti në të folurin e vajzave, sidomos në atë që është cilësuar si lëvdata në formën e sharjes, si p.sh.: *je bërë shumë e bukur sot* (ironi për dikë të shëmtuar).

✚ Përdorimi i sinonimeve: *tollumbat* për këpucët e grisura;

Q. Sharjet dashamirëse konsiderohen deri diku tipar tjetër i të folur të fshehtë. Qëllimi i tyre është që të krijohen situata humori, për të tallur dikë, etj.

Le të paraqesim me shembuj konkret situatat:

Tabela 2

⁸ Shih: Po aty, f. 196.

	Në mjediset e universitetit (jashtë auditorit)		Mjediset jashtë universitetit	
	<u>Për vajzat</u>	<u>Për djemtë</u>	<u>Për vajzat</u>	<u>Për djemtë</u>
Etiketime në lidhje me karakterin ose veprimin	<i>Shtrigë, mizerje, hajdute, kopjace, e poshtë; erdhe moj mortje; mbylle gojën grifshë; bukuroshe;</i>	<i>Fshatar, mizerje, i poshtë, sorollatës; shtriga ime; skufse (do të dijë gjithçka); të rëntë rrufeja;</i>	<i>Mavri, shushudake, Ema Bovari, “Menekshe” legene femër; ndryrësirë e vogël;</i>	<i>Don zhuan bobozar (rrugaç); hajvan; bë rtet si njeri pylli; prototip</i>

Një mënyrë e tillë “të përkëdheluri” për ironi ose tallje është e lidhur me strategjinë e ligjëritimit.⁹

R. Gjithmonë mbi të njëjtin tip të metaforizimeve apo perifrazimeve për humor, studentët përdorin mjaft togfjalësja me fjalë të huaja, ku shquajnë sidomos fjalët e gjuhës angleze, italiane, greke dhe turqizmat:

✚ Të huazuara nga anglishtja, si p.sh.: yes (po); no (jo); slou moshën (slow motion “me ngadalë”); uot (what “si?”); redio (radio); jam full (i ngopur);

✚ Të huazuara nga italishtja, si p.sh.: kançeloje (fshije); çerto (sigurisht); amore (i/e dashur).

✚ Në mëtimet e zhargonit studentor përdoren edhe formime të tilla metaforike sipas një fryme popullarizuese nga turqishtja¹⁰, si p.sh.: kolltuk qafir (deputet); bëlldymçengel (spirancë e anijes).

S. Gjithashtu, ajo që bie më shumë në sy në lidhje me huazimet janë **përshtëndetjet**. Vendin e parë e zë përshtëndetja **ciao** (<ita.- çkemi), që i ka kaluar kufijtë kombëtar. Të shumëpërdorshme janë edhe përshtëndetjet: **bye, hi**, si dhe falënderimet **thank you, grazie**, etj.

Përdorim të gjerë gjejnë edhe **fjalët që lidhen me dashurinë**. Huazimet më të shumta në këtë drejtim janë nga gjuha angleze dhe italiane, si p. Sh.: “tezero mio; my love; amore; honey, sweetie, ”

T. Një mënyrë tjetër e të folurit në ligjërimin studentor është edhe përzierja ose shkrirja e kodeve¹¹. Përfshirja e ndonjë **fjale, togfjalëshi** apo e

⁹ T. Labov, *American Speech*, Vol. 67, No. 4, 1992, f: 337-341.

¹⁰ GJ. SHKURTAJ, *Etnografia e të folurit të shqipes*, SHBLU, Tiranë 2004, f. 194-210.

¹¹ Shih: Po aty, f. 199.

një copë fraze **në gjuhë të huaj**, sidomos në italisht, anglisht dhe greqisht, **si vijim i të folurit në shqip** dhe, natyrisht, për të qeshur dhe për më tepër në mjedise miqësore e intime, p.sh.:

✚ Fjalë të huazuara nga gjuha italiane: miru çao (ciao “mirupafshim”); çivedjamo nesër (ci vediamo “shihemi nesër”); shumë grazie (grazie “shumë faleminderit”).

✚ Fjalë të huazuara nga anglishtja, si: OK, faleminderit (okay “në rregull”); pliz, më ndihmo pak (please “të lutem”); sit daun në karrige (sit down “ulu”).

✚ Fjalë të huazuara nga greqishtja, si: shumë efkaristo (“faleminderit”); nuk ka lefta (lefta “para”); ik ore stodhjalò; ik qesu, me kuptimin “ik që këtu”.

Kjo mënyrë e të folurit me përzjerje gjuhësore shqip-gjuhë e huaj është më tepër e theksuar tek studentët e gjuhëve të huaja ndërsa kur përdoret nga studentët e degëve të tjera ka më tepër ngjyrim ironizues. Gjithashtu, huazimet janë kryesisht **huazime leksikore**, por mund të jenë edhe **huazime gramatikore** (morfema fjalëformuese a struktura sintaksore).

Le të shohim disa prej tyre:

✚ Të shumta janë edhe ndërtimet e tipit **fjalët nga gjuhët e huaja + mbaresat e eptimit në shqip** (anglisht, italisht) që përdoren në shprehje ose fjali shqipe, **të shoqëruara nga mbaresa të ndryshme të gjuhës shqipe**, si, mbaresat **-ove** (<alb. -ove), **-shi** (<alb. -shi), **-(l) ua** (<alb. -ua), si p.sh.:

✚ Përdorimi i mbaresës shqipe **-ove** (<alb. -ove), si p.sh.:

- më fjalë angleze, si p.sh.: e andërstove (e kuptove!);
- me fjalë të gjuhës italiane, si p.sh.: e kapitove (e kuptove!);

✚ Përdorimi i mbaresës shqipe **-(l) ua** (<alb. -ua), si p.sh.:

- me fjalë të gjuhës italiane, si p.sh.: i ka ikur çervelua (truri);

✚ Përdorimi i **formës si në gjuhën e origjinës** (<alb. -shi), si p.sh.:

- me fjalë të gjuhës italiane, si p.sh.: kapishi (e kuptove!);
- me fjalë të gjuhës angleze, si p.sh.: izi (easy “lehtë”); hi (çkemi)

✚ Gjatë analizimit të bisedave të zhvilluara me studentët, ra në sy prirja e theksuar e të **folurit shqip me theks anglofon, grek ose latin**. U vu re se gjatë bisedave informale me njëri-tjetrin për tematika të ndryshme, studentët u shtonin fjalëve prapashtesa të ndryshme, si p.sh.:

- Përdorimi i fjalëve shqip me prapashtesa të gjuhës angleze: shtimi i prapashtesës **-ejshën** (<angl. -ation) në fjalë tipike shqipe ose të huazuara, si: provimejshën (provim); kafeishën (kafe); detyreishën (<E kam për detyreishëm!> (detyrim).

✚ Përdorimi i fjalëve shqip me prapashtesa të gjuhës greke: shtimi i prapashtesës **-qi** ose **-qis** (<gr. -qi) në fjalë tipike shqipe si: trenaqi (trenë); Lajbëraqi (Labëri).

✚ Përdorimi i fjalëve shqip me prapashtesa të gjuhës latine-**os** (<lat. -os):

Ku dos vamos (Ku do të shkojmë); Do hamos ndonjë gjë? (Do hamë ndonjë gjë?);

Ndryshe nga çfarë ndodhë me huazimet në gjuhën shqipe (shumë fjalë të huaja bëhen pronë e leksikut të shqipes), fjalët e shprehjet e huaja që karakterizojnë zhargonin studentor kanë jetëgjatësi të shkurtër dhe nuk janë të ngulitura në gjuhë.

DISKUTIME

1. Duke u bazuar në analizën e tipareve gjuhësore të lartpërmendura arrihet në përfundimin se veprimtaria ligjërimore është drejtpërdrejt e lidhur me çështjet psikologjike e sociologjike¹².

Lidhjet shoqërore të ruajtura përmes bashkëbisedimit shërbejnë:

- a) për të organizuar veprimin,
- b) për të lindur mirëkuptimin dhe
- c) për të shpërndarë informacion përmes grupeve të ndryshme shoqërore (Peer groups) ose komunitetit studentor.

Sipas Rekanatit¹³ (1981:19), aktet ilokucionare karakterizohen si akte shoqërore që karakterizohen nga marrëdhëniet, pra sjellja gjuhësore pasqyron sjelljen sociale.

2. Ky ligjërime karakterizohet nga tipare të shumta, si për shembull: **metaforat, perifrizat e figurshme e nofkat** për profesorët, lëndën që ata japin mësim, cilësitë e tyre morale, paraqitja e jashtme, moshë e natyra e karakteri; **shprehje ironizuese dhe etiketimet** për degën e studimeve, notat, provimet; **shtrembërimet e fjalëve; termat ofendues** për studentët e vitit të parë të studimeve, paraqitjes së jashtme; **figura letrare të çuditshme; shkurtimet e fjalëve e shprehjeve.**

Gjithashtu, për të qenë “ndryshe” nga të tjerët, të rinjtë përdorin një leksik evropian: **huazimet e fjalëve e togfjalëshave të huaja dhe përsëritjet**. Rreth 30% e studentëve të anketuar pohuan se huazimet lindnin nga dëshira për t’u barazuar me të rinjtë evropianë. Huazimet janë kryesisht **huazime leksikore** (p.sh.: **look** {<anglisht} “ndaj e paska ndryshuar lookun kjo?”; **flash** {<anglisht} “erdhi e iku flesh”); **news** {<anglisht} “a ke ndonjë njuz për të thënë?”; por mund të jenë edhe **huazime gramatikore** (morfema fjalëformuese a struktura sintaksore të cilat shtjellohen më tepër në një nën-çështje tjetër). Sikurse u vu re nga shembujt e mësipërm, fjalët e huaja kanë pësuar **ndryshime në formë e në përmbajtje**¹⁴.

¹² Allen dhe Guy, cituar nga Ghiglione dhe Trognon, 1993: 267.

¹³ Rekanati (1981:19) dhe formula e tij e komunikimit: “Duke thënë një frazë në një situatë komunikimi, një folës kryen një lloj akti shoqëror, i përcaktuar prej marrëdhënies që ndërtohet me anë të thënies, mes folësit dhe auditorit”.

¹⁴ T. Labov, *American Speech*, Vol. 67, No. 4, 1992, F:362.